Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2016/17:AU11

Genomförande av sjöfolksdirektivet

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lagändringar som föreslås träda i kraft den 1 oktober 2017.

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:120 Genomförande av sjöfolksdirektivet.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut 3
Redogörelse för ärendet 4
Ärendet och dess beredning 4
Propositionens huvudsakliga innehåll 4
Utskottets överväganden 5
Genomförande av sjöfolksdirektivet 5
Bilaga 1
Förteckning över behandlade förslag 7
Propositionen 7
Bilaga 2
Regeringens lagförslag 8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Genomförande av sjöfolksdirektivet

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder,
2. lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,
3. lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd,
4. lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497),
5. lag om ändring i lagen (2011:427) om europeiska företagsråd.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:120 punkterna 1–5.

Stockholm den 27 april 2017

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Raimo Pärssinen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Raimo Pärssinen (S), Elisabeth Svantesson (M), Annelie Karlsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Sven-Olof Sällström (SD), Niklas Wykman (M), Patrik Björck (S), Marco Venegas (MP), Christian Holm Barenfeld (M), Magnus Persson (SD), Fredrik Malm (L), Désirée Pethrus (KD), Magnus Manhammar (S), Erik Andersson (M), Fredrik Christensson (C) och Anders Lönnberg (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 6 oktober 2015 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG, 2009/38/EG och 2002/14/EG samt rådets direktiv 98/59/EG och 2001/23/EG vad gäller sjöfolk (sjöfolksdirektivet). Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 10 oktober 2017.

Regeringen beslutade den 19 november 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera sjöfolksdirektivet och föreslå hur det ska genomföras i svensk rätt. I augusti 2016 överlämnade utredaren betänkandet Genomförande av sjöfolksdirektivet (SOU 2016:50). Betänkandet har remissbehandlats. En remissammanställning finns tillgänglig i Arbetsmarknadsdepartementet (dnr A2016/01548/ARM).

Regeringen överlämnade den 23 januari 2017 proposition 2016/17:120 Genomförande av sjöfolksdirektivet till riksdagen. Lagrådet har yttrat sig över förslagen och har lämnat dem utan erinran.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag som genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794, vilket ger sjöfolk i huvudsak samma arbetsrättsliga rättigheter som andra arbetstagare har sedan tidigare.

I lagen (2011:427) om europeiska företagsråd föreslås en ny regel om att möten med en förhandlingsdelegation eller ett europeiskt företagsråd om möjligt ska planeras så att ledamöter eller suppleanter i ett sådant organ som har befattning ombord på fartyg kan delta fysiskt eller på distans. Vidare föreslås ändringar av hänvisningar till EU-rättsakter så att det uttryckligen anges att det är direktivens lydelser enligt sjöfolksdirektivet som avses.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2017.

Utskottets överväganden

Genomförande av sjöfolksdirektivet

Utskottets förslag i korthet
Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Propositionen

Utvidgning av tillämpningsområdet

Regeringen anför att sjöfolksdirektivet utgör ett så kallat ändringsdirektiv, eftersom det inte innehåller någon självständig reglering utan endast ändrar bestämmelser om sjömäns arbetsvillkor i fem befintliga arbetsrättsliga direktiv.

De direktiv som ändras är

- rådets direktiv 98/59/EG av den 20 juli 1998 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar (direktivet om kollektiva uppsägningar)
- rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter (överlåtelsedirektivet)
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/14/EG av den 11 mars 2002 om inrättande av en allmän ram för information till och samråd med arbetstagare i Europeiska gemenskapen (direktivet om information och samråd)
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens (lönegarantidirektivet)
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/38/EG av den 6 maj 2009 om inrättande av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare (direktivet om europeiska företagsråd).

Ändringarna rör tre områden som är centrala för arbetsrätten: löneskydd, rätten till information och arbetstagarrepresentation samt skydd vid uppsägningar på grund av arbetsbrist och vid verksamhetsövergång. Inom dessa områden har olika kategorier av arbetstagare inom sjöfartssektorn (sjöfolk) tidigare kunnat undantas från tillämpningen av de direktiv som nämnts ovan. Genom sjöfolksdirektivet tas möjligheten att göra sådana undantag bort, och sjöfolk kommer därigenom att omfattas av direktivens tillämpningsområden.

Syftet med sjöfolksdirektivet är att stärka arbetstagarskyddet enligt EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Vidare syftar direktivet till att verka för lika spelregler inom EU. Sjöfolksdirektivet ska även bidra till de allmänna politiska målen om att främja sysselsättningen, att förbättra levnads- och arbetsvillkor, att åstadkomma ett fullgott socialt skydd och att främja en dialog mellan arbetsmarknadens parter.

De direktiv som ändras genom sjöfolksdirektivet har huvudsakligen genomförts i svensk rätt genom lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder, lagen (1982:80) om anställningsskydd, lönegarantilagen (1992:497) och lagen (2011:427) om europeiska företagsråd.

Regeringen anför att det inte i någon av de lagar som genomför direktiven har införts undantag för besättningsmedlemmar. Regeringen gör därmed bedömningen att sjöfolksdirektivets utvidgning av tillämpningsområdet till att omfatta även vissa arbetstagare till sjöss inte medför att det krävs någon ändring av svensk lagstiftning.

Planering av och deltagande i företagsrådsmöten

Enligt artikel 2.2 i sjöfolksdirektivet ska möten om möjligt planeras så att en anställd som har befattning ombord (besättningsmedlem) och som är ledamot eller suppleant i ett särskilt förhandlingsorgan eller europeiskt företagsråd kan delta i möten fysiskt eller på distans.

Regeringen förslår därför att det i lagen om europeiska företagsråd införs regler om att möten med en förhandlingsdelegation och ett företagsråd om möjligt ska planeras så att ledamöter som har en befattning ombord på fartyg, eller suppleanter för dessa, kan delta på plats. Om närvaro på plats inte är möjlig bör man överväga att genomföra mötet med hjälp av teknik för deltagande på distans.

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 oktober 2017.

Hänvisning till EU-rättsakter

Regeringen föreslår att hänvisningarna till EU-rättsakter i de lagregler som genomfört de aktuella direktiven ska uppdateras så att det uttryckligen anges att det är direktivens lydelser enligt sjöfolksdirektivet som avses.

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 oktober 2017.

Motioner

Inga motioner har väckts med anledning av propositionen.

Utskottets ställningstagande

Av de skäl som anförs i propositionen tillstyrker utskottet regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:120 Genomförande av sjöfolksdirektivet:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497).
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2011:427) om europeiska företagsråd.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder

Härigenom föreskrivs att 25 § lagen (1974:13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	25 §[1]
Regeringen eller, *efter regeringens bestämmande, Arbetsförmedlingen* får *föreskriva* undantag från 1–12 §§ *samt meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av dessa bestämmelser. Sådana undantag eller föreskrifter får dock inte innebära att mindre förmånliga regler skall tillämpas för arbetstagarna än som följer av rådets direktiv 98/59/EG av den 20 juli 1998 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar.*	Regeringen eller *den myndighet som regeringen bestämmer* får *meddela föreskrifter om* undantag från 1–12 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

[1] Senaste lydelse 2007:401.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Härigenom föreskrivs[1] att 4 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
4 §[2]	
Ett avtal är ogiltigt i den mån det innebär att rättighet eller skyldighet enligt denna lag upphävs eller inskränks.	
Genom ett kollektivavtal får det dock göras avvikelser från 11, 12, 14 och 19 §§, 20 § första stycket, 21, 22 och 28 §§, 29 § tredje meningen, 33–40 §§, 43 § andra stycket samt 64 och 65 §§. Kollektivavtalet får inte innebära att mindre förmånliga regler *skall* tillämpas för arbetstagarsidan än som följer av rådets direktiv *75/129/EEG av den 17 februari 1975, 77/187/EEG av den 14 februari 1977 och 92/56/EEG av den 24 juni 1992.*	Genom ett kollektivavtal får det dock göras avvikelser från 11, 12, 14 och 19 §§, 20 § första stycket, 21, 22 och 28 §§, 29 § tredje meningen, 33–40 §§, 43 § andra stycket samt 64 och 65 §§. Kollektivavtalet får inte innebära att mindre förmånliga regler *ska* tillämpas för arbetstagarsidan än som följer av rådets direktiv *98/59/EG av den 20 juli 1998 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kollektiva uppsägningar, eller av rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter, båda i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794.*
I ett kollektivavtal får det också föreskrivas längre gående fredsplikt än som anges i 41, 41 a, 41 b och 44 §§ eller ett längre gående skadeståndsansvar än som följer av denna lag.	

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794 av den 6 oktober 2015 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG, 2009/38/EG och 2002/14/EG samt rådets direktiv 98/59/EG och 2001/23/EG, vad gäller sjöfolk, i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2005:392.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd

Härigenom föreskrivs[1] att 2 § lagen (1982:80) om anställningsskydd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §[2]

Om det i en annan lag eller i en förordning som har meddelats med stöd av en lag finns särskilda föreskrifter som avviker från denna lag, ska dessa föreskrifter gälla.

Ett avtal är ogiltigt i den mån det upphäver eller inskränker arbetstagarnas rättigheter enligt denna lag.

Genom ett kollektivavtal får det göras avvikelser från 5–6, 22 och 25–27 §§. Om avtalet inte har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation, krävs dock att det mellan parterna i andra frågor gäller ett kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en sådan organisation eller att ett sådant kollektivavtal tillfälligt inte gäller. Under samma förutsättning är det också tillåtet att genom ett kollektivavtal bestämma den närmare beräkningen av förmåner som avses i 12 §.

Genom ett kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation får det även göras avvikelser från 11, 15, 21, 28, 32, 33, 40 och 41 §§. Det är också tillåtet att genom ett sådant kollektivavtal göra avvikelser

1. från 6 b–6 e §§ under förutsättning att avtalet inte innebär att mindre förmånliga regler ska tillämpas för arbetstagarna än som följer av

– rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter, i *den ursprungliga lydelsen*, eller	– rådets direktiv 2001/23/EG av den 12 mars 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av företag eller verksamheter, i *lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794*, eller

– rådets direktiv 91/533/EEG av den 14 oktober 1991 om arbetsgivares skyldighet att upplysa arbetstagarna om de regler som är tillämpliga på anställningsavtalet eller anställningsförhållandet, i den ursprungliga lydelsen,

2. från 30 a §, när det gäller besked enligt 15 §, och

3. från 30, 30 a och 31 §§, när det gäller den lokala arbetstagarorganisationens rättigheter.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794 av den 6 oktober 2015 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG, 2009/38/EG och 2002/14/EG samt rådets direktiv 98/59/EG och 2001/23/EG, vad gäller sjöfolk, i den ursprungliga lydelsen.

[2] Senaste lydelse 2016:248.

Avtal om avvikelser från 21 § får träffas även utanför kollektivavtalsförhållanden, om avtalet innebär att kollektivavtal som med stöd av fjärde stycket har träffats för verksamhetsområdet ska tillämpas.

En arbetsgivare som är bunden av ett kollektivavtal enligt tredje eller fjärde stycket får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte är medlemmar av den avtalsslutande arbetstagarorganisationen men sysselsätts i arbete som avses med avtalet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

4 Förslag till lag om ändring i lönegarantilagen (1992:497)

Härigenom föreskrivs[1] att 1 § lönegarantilagen (1992:497) ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2]	
Staten svarar enligt denna lag för betalning av arbetstagares fordran (statlig lönegaranti) hos en arbetsgivare som	
1. har försatts i konkurs i Sverige eller i ett annat nordiskt land,	
2. är föremål för företagsrekonstruktion enligt lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion, eller	
3. i ett annat land i Europeiska unionen (EU-land) eller inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-land) än Sverige är föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens.	3. i ett annat land i Europeiska unionen (EU-land) eller inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-land) än Sverige är föremål för ett sådant insolvensförfarande som avses i artikel 2.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens, *i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794.*

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794 av den 6 oktober 2015 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG, 2009/38/EG och 2002/14/EG samt rådets direktiv 98/59/EG och 2001/23/EG, vad gäller sjöfolk, i den ursprungliga lydelsen.
[2] Senaste lydelse 2009:1442.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:427) om europeiska företagsråd

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om lagen (2011:427) om europeiska företagsråd

dels att 5, 12 och 47 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 27 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 §	
Denna lag gäller när gemenskapsföretaget eller det kontrollerande företaget i en företagsgrupp har sitt säte i Sverige.	
Om gemenskapsföretaget eller det kontrollerande företaget i en företagsgrupp inte har sitt säte i någon EES-stat, gäller lagen när	
1. gemenskapsföretaget eller det kontrollerande företaget har utsett en filial eller ett företag i Sverige att svara för de förpliktelser som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/38/EG av den 6 maj 2009 om inrättande av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare, eller	1. gemenskapsföretaget eller det kontrollerande företaget har utsett en filial eller ett företag i Sverige att svara för de förpliktelser som följer av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/38/EG av den 6 maj 2009 om inrättande av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare, *i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794,* eller
2. det inte har utsetts någon verksamhet eller något företag i någon EES-stat att svara för förpliktelserna enligt direktiv 2009/38/EG och den filial eller det kontrollerade företag som har flest arbetstagare inom EES finns i Sverige.	2. det inte har utsetts någon verksamhet eller något företag i någon EES-stat att svara för förpliktelserna enligt *Europaparlamentets och rådets* direktiv 2009/38/EG, *i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794,* och den filial eller det kontrollerade företag som har flest arbetstagare inom EES finns i Sverige.

Bestämmelserna i 18 § om informationsskyldighet för filialer och kontrollerade företag i Sverige, i 24, 25 och 38–40 §§ om hur arbetstagarrepresentanter från Sverige ska utses och i 56 § om skydd för

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794 av den 6 oktober 2015 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG, 2009/38/EG och 2002/14/EG samt rådets direktiv 98/59/EG och 2001/23/EG, vad gäller sjöfolk, i den ursprungliga lydelsen.

arbetstagarrepresentanter gäller oavsett var gemenskapsföretaget eller det kontrollerande företaget i en företagsgrupp har sitt säte.

12 §

Genom ett kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation får det göras avvikelser från denna lag.

Avvikelser får dock inte göras om avtalet innebär att mindre förmånliga regler ska tillämpas för arbetstagarsidan än som följer av direktiv 2009/38/EG.

Avvikelser får dock inte göras om avtalet innebär att mindre förmånliga regler ska tillämpas för arbetstagarsidan än som följer av *Europaparlamentets och rådets* direktiv 2009/38/EG, *i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1794.*

27 a §

Möten ska om möjligt planeras så att ledamöter som har befattning ombord på fartyg, eller suppleanter för dessa, kan delta på plats. Om närvaro på plats inte är möjlig ska det övervägas om det går att genomföra mötet med hjälp av teknik för deltagande på distans.

47 §

Det europeiska företagsrådet har rätt till minst ett möte om året med gemenskapsföretaget eller det kontrollerande företaget i en företagsgrupp och till att då få information och samråda om utvecklingen i gemenskapsföretagets eller företagsgruppens affärsverksamhet och om dess framtidsutsikter.

Inför mötet ska gemenskapsföretaget eller det kontrollerande företaget ge företagsrådet en skriftlig rapport om det som mötet ska handla om.

Möten ska om möjligt planeras så att ledamöter som har befattning ombord på fartyg, eller suppleanter för dessa, kan delta på plats. Om närvaro på plats inte är möjlig ska det övervägas om det går att genomföra mötet med hjälp av teknik för deltagande på distans.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2017.

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2017